

Zondag 26 maart 2023
vijfde van de veertig dagen

Het leven breekt open
en vult zich
met uitzicht op morgen

(bij de liturgische vormgeving)

Lezing uit de profetie: Ezechiël 37,1-14

*Lied: 'Zo dor en dood's': **lied 610** in beurtzang: 1 en 6 allen,
2 en 4 mannen, 3 en 5 vrouwen*

Evangelielezing: Johannes 11,1-44

*Lied: 'Als Jezus ver is...' (t. Michel van der Plas, m. Henk
Aalbers/gezang 5; De man van Nazareth p.66)*

Overweging

In 1986 voltooide Andrej Tarkowski zijn film 'het offer'. Het was zijn laatste film. In datzelfde jaar stierf hij. De film is een klaagzang op de samenleving. Want die verloochent de geestelijke dimensie van het bestaan. We zijn alleen maar met materiële en kortstondige dingen bezig, zegt Tarkowski. Hoe welvarender we worden, hoe eerder we dingen weggooien, en hoe minder duurzaam we ze produceren. En hoe platter, vluchtiger en oppervlakkiger ons bestaan wordt.

Maar er zit ook een hoopvol verhaal in deze film. Op zekere dag plant de hoofdpersoon Aleksandr met zijn zoontje een dode boom. En hij vertelt er een verhaal bij: "Er was eens, heel lang geleden, in een orthodox klooster, een oude monnik. Pamve was de naam. Hij plantte een dode boom op een berg. Hij gaf zijn leerjongen die Ivan Kolov heette de opdracht de boom elke dag water te geven, tot er leven in zou komen. Elke ochtend ging Ivan met een emmer water op pad, liep de berg op en begoot de dode stam. En 's avonds als het al donker was, ging hij terug naar het klooster. Zo ging dat drie jaar lang. En op een goede dag kwam hij boven, en zag de boom vol bloesem. Je kunt zeggen wat je wilt, maar een systeem heeft z'n voordelen. Als je iedere dag, op precies dezelfde tijd, hetzelfde zou doen, - als ritueel, onverstoorbaar, systematisch -, elke dag op exact dezelfde tijd, dan zou de wereld veranderen. Iets verandert er dan, onherroepelijk..."

Hier, in de boom, zien we het verhaal verbeeld. 'Het leven breekt open en vult zich met uitzicht op morgen', is de bijbehorende tekst.

Een systematisch ritueel kan de wereld veranderen, zegt het verhaal. Het ritueel lijkt totaal zinloos. Maar als het onverstoorbaar wordt uitgevoerd, zal het ooit voor bloei zorgen.

Een dode boom die na drie jaar in bloei staat...? Is dat niet een beetje vergezocht?

Net zo vergezocht als dat verhaal over de opstanding van Lazarus. Vorige week een blinde die weer kon zien, vandaag een dode die wordt opgewekt – alsof er een opbouw in zit. Het verhaal wordt steeds sterker en onwaarschijnlijker.

Net zo vergezocht als die dorre beenderen van dat visioen van Ezechiël, waar weer leven in komt.

Toch zijn die verhalen er niet voor niets. En ook dat verhaal over die oude monnik en zijn leerjongen niet. Er is iets wat ze met elkaar verbindt. Een duidelijke boodschap. En die is: houd vol! Niet opgeven! Niet defaitistisch worden. Behoud het vertrouwen. In het volhouden en in het vertrouwen opent zich een weg...

Ezechiël spreekt gedeporteerde joden toe die in ballingschap in Babylon leven.

De situatie is beroerd. De situatie is er één van dood. Dood voelen ze zich daar, die ballingen, de gedeporteerde bovenlaag van de Israëlsche en Judese bevolking. Ze zeggen: "Onze botten zijn verdord, onze hoop is vervlogen, onze levensdraad is afgesneden."

Het is een paradoxale situatie. Schokkend, ook. Lijfelijk zijn ze helemaal niet dood. De notabelen uit Israël, ze hebben zich een nieuw bestaan opgebouwd in de Babylonische samenleving. Ze zijn redelijk geïntegreerd, al blijven ze buitenstaanders. Het gaat ze niet slecht. En toch. Alle hoop, elk vertrouwen is verdwenen. Ze voelen zich dood en verdord. Die dorre beenderen in het dal, het zijn de ballingen die er geen gat meer in zien. Die uitgedroogde botten, het zijn de gedeporteerden, gevangen in hun defaitisme. Gevangen in hun hopeloosheid. Gevangen in zichzelf.

God reageert hier heftig op. Hij grijpt Ezechiël beet, pakt hem op, voert hem mee. Het is van levensbelang dat Ezechiël zijn mond open doet.

God spreekt heel indringend. "Profeteer (...) en zeg tegen hen: "Dit zegt God, de HEER: Mijn volk, ik zal jullie graven openen, ik laat jullie uit je graven komen en ik zal jullie naar het land van Israël terugbrengen. (...) Ik zal jullie mijn adem geven zodat jullie weer tot leven komen."

Laat de moed niet zakken! Hou vol. Kom los uit de wanhoop die je gevangen houdt!

In het verhaal over Jezus en Lazarus lijkt er iets vergelijkbaars te gebeuren. Om Jezus heen is er van alles aan de hand, van verdriet tot paniek tot wanhoop. Zelf

blijft hij kalm. En lijkt te zeggen: laat je niet meeslepen. Blijf rustig en houd vol. In het volhouden is God te vinden.

Als Jezus naar Lazarus toe wil gaan, als hij terug wil naar het gevaarlijke Judea, breekt er haast paniek uit. “De Joden wilden u stenigen en nu wilt u daar toch weer naartoe?”, roepen zijn leerlingen uit.

En Tomas spreekt zijn defaitisme uit: “Laten ook wij maar gaan, om met hem te sterven.”

Jezus straalt het tegenovergestelde uit van paniek en moedeloosheid. Als hij hoort van de zieke Lazarus, blijft hij nog twee dagen waar hij was. Hij maakt geen haast. Hij reist alleen bij dag. 's Nachts reizen zorgt er maar voor dat je struikelt.

Martha snelt Jezus tegemoet. Maria doet even later hetzelfde. Ze ademen een sfeer van haast.

Jezus blijft rustig. Hij ergert zich aan het klagen. Hij ergert zich aan snelle oordelen. Als hij tenslotte bij het graf komt is Lazarus al vier dagen dood. Jezus toont verdriet, maar blijft rustig. Waar hij toe oproept is geloof. Je zult Gods grootheid zien als je gelooft, zegt hij.

In deze weken lezen we met een aantal mensen het boek van Bieke Vandekerckhove, ‘de smaak van stilte’. Een van de dingen die zij schrijft en die ik het meest indringend vind, gaat over vertrouwen bewaren en volhouden. Bieke krijgt als 19-jarige jonge vrouw te horen dat ze ALS heeft, een dodelijke spierziekte. Ze heeft misschien nog een paar jaar te leven. Ze loopt helemaal vast. Alles wat voorheen zin gaf aan haar leven, is weg. In een vroeg stadium raken haar armen verlamd. Ze kan daardoor bijna niets meer zelfstandig doen.

“Twee jaar lang heb ik een (uit)weg gezocht uit de wanhoop,” schrijft ze. “Niets hielp. En toch, toen ik niet meer wist waar ik het nog kon zoeken, op dat dieptepunt waar ik alles kwijt was, waar ik dacht ‘dit is het einde’, ‘hier kan ik geen kant meer op’, juist op die onmogelijke plek van ‘ten dode opgeschreven zijn en de pijn met niets kunnen verzachten,’ opende er zich – onverwacht – iets van een weg. En die weg opent zich soms nog. Maar ik kon en kan het niet vasthouden en ik kan er geen woorden op plakken. Ik kan alleen zeggen: Er is iets dat mij doet gaan, dwars door de nacht... in tranen, en toch ongebroken. En dat het geen makkelijke weg is.” (p.21)

Voor Bieke opent die weg zich in de stilte. Een stilte die ze telkens weer zoekt en die allerlei moeite met zich meebrengt. Voortdurend duiken er spoken en demonen op die het haar zwaar maken om het met zichzelf uit te houden. “Niets is zo moeilijk als het uithouden met jezelf,” schrijft ze.

Toch probeert ze het telkens weer opnieuw. Steeds weer gaat ze die weg naar binnen. De enige weg die iets van licht terugbrengt in haar leven.

Stug volhouden. Dat is wat de profeet Ezechiël moet doen. Zijn boek staat vol visioenen die deze weg wijzen.

Dat is waar Jezus het over heeft. Hou vol en geloof; je zult Gods grootheid zien.

Het is het verhaal van de monnik die zijn leerjongen drie jaar lang water laat brengen naar een dode boom.

En is het niet wat we hier doen, in de kerkdienst? In elke godsdiensttoefening? Wat monniken en nonnen doen in de kloosters? Stug volhouden – ook in dorre tijden, wanneer het leven zwaar valt en God ver weg lijkt...

Het is wat ik lees in het blog van Sierou de Vries. ‘Het wordt een lange, zware winter,’ had de hematoloog gezegd. Dat kwam uit. Arjan beleefde de ene terugval na de andere. En het gezin ging door het donker van de winter met hem mee. Er leek geen eind aan te komen. De hematoloog zei ook: ‘Hou vol; het wordt weer lente. En dan wordt alles beter!’ De kindervaccinaties blijken terug te vinden in Arjans bloed, waardoor hij nu een doos vol pillen kan laten staan. Heel langzaam aan wordt het lichter.

Het is het zware proces waar een goede vriend van me middenin zit. Toegeven aan de innerlijke verlamming die hij voelt als gevolg van een burn out. Telkens weer zoeken naar de aanvaarding. En stukje bij beetje zich overgeven aan het *zijn* zonder nog iets te willen doen en te willen presteren. Een weg van stug volhouden en van het koesteren van sprankjes licht, onderweg naar het einde van de tunnel.

Het is waar een vriendin het de afgelopen week over had. ‘Dat is waar ik naar zoek: steeds weer de weg van Jezus proberen te volgen. Vooral in de spanningen die ik om me heen meemaak. Een weg waarvan je voelt dat het de goede weg is: die van mildheid; mededogen; van niet oordelen. Van elkaar aanvaarden. Juist niet de weg van standpunten innemen; van polariseren; van je afzetten tegen de ander die de dingen niet doet zoals jij het zou willen. Het betekent dat je moeite en pijn moet verdragen. Er doorheen moet, maar zonder je er compleet door te laten meezuigen. En niet de weg kiezen die het makkelijkst lijkt: die van boos worden op de ander en oordelen over de ander. Het is kiezen voor de weg door het dal heen, de weg die in feite de meeste moeite kost. Door het dal heen kun je het licht weer gaan zien. Dat, dat is voor mij Pasen.’

Muziek

Lied: ‘Soms even’ (t. Huub Oosterhuis, m. Straatsburg 1545; Gezangen voor liturgie 571)